

10. Grošljev simpozij

***Vela dabant ventis:* Potovanja in prevoz v antiki in latinskem srednjem veku**

Od točka, 5. marca, do četrtega, 7. marca 2019, Atrij ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana

Povzetki referatov

MILENA MILEVA BLAŽIČ, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Potovanja in prevozi v antičnih mitih ali pravljicah

Antični miti so neizčrpen vir, ki je pomembno vplival na evropske pravljice in tako tudi na slovenske mladinske avtorje in ilustratorje preko motivov, motivnih drobcev in slepih motivov, kot jih je definiral Max Luthi. V referatu bodo predstavljeni motivi potovanja in prevozov iz zbirke Eduarda Petiške *Stare grške bajke: antični miti*, ki se uporablja v osnovnošolskem izobraževanju. Kot primer bo predstavljeno potovanje v mitu o Erosu in Psihi, znanem v pravljичnem izročilu kot ciklus pravljичnih tipov/motivov živalskega ženina oz. neveste.

JAN DOMINIK BOGATAJ, Teološka fakulteta in Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Figurativna eksegeza toposov poti v Fortunacijanovih Commentarij in evangelia

Prispevek obravnava nedavno odkrito delo Fortunacijana Oglejskega *Commentarij in evangelia*, ki je po več kot tisoč letih pozabe sedaj na voljo v kritični izdaji (CSEL 103) in je identificirano kot najstarejši ohranjeni latinski komentar evangelijev, nastal med 350 in 361. Delo je izjemnega pomena z zgodovinske, literarne in eksegetsko-teološke plati. Predmet raziskovanja v tem referatu so različni literarni topoi poti, v katerih se kaže izvirna Fortunacijanova figurativna/alegorična razlaga. S pomočjo različnih interpretacij odkrivamo številne literarne vplive starejših avtorjev (npr. Tertulijana, Origena) kakor tudi izvirnost oglejskega škofa, obenem pa sociološke in umetnostne karakteristike tedanjega širšega oglejskega prostora.

ALENKA CEDILNIK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Kako udobno so v antiki potovali škofje?

Cesar Konstantin je ob priložnosti, ko se je v Niceji leta 325 zbral prvi ekumenski koncil, škofom, ki so potovali nanj, dovolil uporabo konj in vozov državne pošte. Čeprav je bilo potovanje škofov s sredstvi državne pošte z zakonom tudi formalno zagotovljeno šele od leta 382 dalje, se je Amijan Marcellin pritoževal, da so v času Konstancija II. škofje zaradi nenehnega obiskovanja različnih koncilov povsem ohromili njeno delovanje. V referatu bo predstavljeno, kako in koliko so škofje potovali v času pozne antike.

MATEJ HRIBERŠEK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Guillaume de Rubrouck in njegov Itinerarij (Itinerarium) z opisom potovanja v Mongolijo

Obdobje od 12. do 14. stoletja je bilo doba odkrivanja srednjega in daljnega Vzhoda. Že pred Marcom Polom (1254–1324) je nekaj znanih popotnikov potovalo na Vzhod ter svoja doživetja in odkritja opisalo v potopisno-zgodovinskih spisih. Med njimi je bil Guillaume de Rubrouck (de Rubroeck, tudi Willelmus der Rubruquis; 1215–1295), flamski misijonar, ki je na ukaz francoskega kralja Ludvika IX. leta 1253 odpotoval v Mongolijo, po vrnitvi leta 1255 pa je svoje potovanje in opažanja objavil v poročilu, ki ga je naslovil *Itinerarium fratris Willielmi de Rubruquis de ordine fratrum minorum, Galli, anno gratiae 1253 ad partes Orientales*. V prispevku bo predstavljen sam avtor ter nekatere vsebinske in stvarne posebnosti njegovega potopisnega dela.

JANEZ OREŠNIK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Potovanja Islandčanov po Atlantiku v srednjem veku

Poljudni prispevek bo orisal naselitev Islandije in tamkajšnje razmere, vozila, ki so bila v rabi za potovanja, ter cilje in namene potovanj. Kot zgled bo uporabljeno potovanje Islandčanke ok. leta 1000.

VERENA VIDRIH PERKO, Gorenjski muzej, Kranj, in Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Prometne povezave in trgovska mreža starega Rima in njihove usodne posledice

Rimski imperij je doživel vrhunec gospodarskega razvoja in največji geografski obseg v času med vladanjem cesarjev Avgusta in Trajana. Imperij je temeljil na centralizirani upravi, mreži cest in urbanih središč, gospodarski razvoj pa je s pridom izkoriščal imenitne prometne povezave tudi z oddaljenimi deželami, kot so Indija, Kitajska in celo Indonezija. Toda poleg globalnega gospodarskega razcveta so promet, transport blaga in ljudi ter specifične civilizacijske danosti odprli vrata tudi nalezljivim boleznim.

IGOR ŠKAMPERLE, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Potovanje Argonavtov in skrivnostni prehod iz Podonavja na Jadran. Kam so zavili, v Vipavsko dolino ali v Kvarner?

Ena od neznank v mitičnem potovanju Argonavtov, kakor ga opisuje v svojem epu Apolonij Rodoški, je pot iz Podonavja na Jadran, oziroma prehod vzhodnega alpskega loka na ravnice Avzonije in Jadrana. Na tej poti naj bi Argonavti prezimili na robu Ljubljanskega barja in postavili staro Emono oz. prednico današnje Ljubljane. Prispevek bo pretresel dve možni geografski interpretaciji, ohranjeni v literarnem izročilu, in pokazal na zanimive implikacije, ki jih ima to potovanje v geografskem in celo v družbenopolitičnem okviru tudi danes.

BOJANA TOMC, Zavod sv. Stanislava, Škofijska klasična gimnazija, Ljubljana
Orfejeva pot v podzemlje od antike do španskega baroka

Mit o Orfeju in Evridiki sta v antiki v svoj recepcijski horizont uvrstila Vergilij in Ovidij in skozi svojo pripovedno perspektivo ustvarila literarni različici, ki sta bili stoletja vir za reaktualizacijo mita o Orfeju. Orfeja začnejo zaradi njegovih atributov in zgodbe same že v zgodnjem obdobju krščanstva v umetnosti enačiti s Kristusom in mu pripisovati njegovo vlogo. Princip omenjene preobleke se s pomočjo alegorije še posebej razmahne z baročnimi zakramentalnimi igrami (Calderón de la Barca), ki nadaljujejo obsežno srednjeveško alegorično tradicijo.

BORUT TOŠKAN, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU
Vprežna živina in glodavski slepi potniki. Prevoz in živali v antičnem jugovzhodnoalpskem prostoru

Predstavljen bo arheozoološki pogled na vlogo goveda in konja v transportu na primeru rimskodobnih najdb iz jugovzhodnoalpskega prostora, prav tako pa bodo predstavljeni tudi sicer maloštevilni indici o tovrstni uporabi nekaterih drugih živali (npr. osel, mula, kamela). Na koncu bo nekaj besed namenjenih glodavcem in pomenu transporta za širitev njihovega areala.

LARA UNUK, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Himna Inani in himna Demetri: potovanje, spust v podzemlje in vloga žalovanja pri vrnitvi

Primerjala bom potovanja v himnah Inani in Demetri. V himni Demetri je Perzefona pri svojem spustu in vrnitvi pasiven lik; aktivni aspekt himne je Demetra in njeno tavanje po svetu. Sumerska boginja Inana v podzemlje odpotuje prostovoljno, vrne pa se prav tako pasivno, saj jo morajo rešiti odposlanci in bog Enki. V obeh himnah prepoznamo motive menjavanja letnih časov, intenzivnega mešanja človeškega in božanskega sveta, žalovanja in z njim povezane poti, poslancev in pridobivanja časti. Obe odpirata vprašanja o družbeni vlogi ženske.

POLONCA ZUPANČIČ, Škofijska gimnazija Vipava
Antični turizem – po Pavzanijevih stopinjah

Pavzanija, eden najpomembnejših grških potopiscev, nam je zapustil *Vodič po Grčiji* (gr. Ἑλλάδος περιήγησις *Helládos periégesis*), v katerem je popisal kulturne in naravne znamenitosti antične Grčije, največji poudarek pa je dajal opisom arhitekturnih, religioznih in umetniških spomenikov. Pavzanijevi opisi so izjemnega pomena, ker nam podrobno orišejo izgubljene ali zgolj fragmentarno ohranjene spomenike stare dobe. V prispevku se tako osredinjam na nekaj izbranih (turističnih) točk antične Grčije in njihove znamenitosti.

BERNARDA ŽUPANEK, Mestni muzej Ljubljana, **ALENKA MIŠKEC**, Narodni muzej Slovenije
Od prevoza do politike: Gema z ladjo s Slovenske ceste

Novembra leta 2015 je bil ob arheoloških raziskavah pod današnjo Slovensko cesto, na prostoru nekdanje vpadnice v rimsko Emono, med drugim odkrit železen prstan z vdolano gemo iz ok. 1. do 3. stoletja. Na gemi je upodobljeno prevozno sredstvo, bojna galeja. V prispevku primerjamo motiv na naši gemi z motivom na seriji novcev Marka Antonija, ki so bili v velikih količinah kovani med 30–31 pr. n. š. pred pomorsko bitko pri Akciju, verjetno za plačilo v bitki udeležnim vojakom. Domnevamo, da se je izdelovalec pri izdelavi motiva zgledoval po teh novcih ali kateri od poznejših podobnih serij.